

Història de la Generalitat de Catalunya

Fa uns dies acabem de commemorar multitudinàriament l'11 de setembre d'aquell 1714 en què Catalunya veia destruïdes les seves lleis i institucions, que havien estat bastides amb esforç al llarg dels segles i que eren el resultat del tarannà i necessitats del nostre poble. D'aquella sèrie d'instruments que aleshores ens foren arrabassats per la violència, el principal era la Generalitat de Catalunya, institució que s'havia anat forjant des del començament del segle XIII i era la nostra màxima representació política.

Un esforç permanent

Del 1714 ençà la trajectòria del poble de Catalunya s'ha caracteritzat tothora pel fet que ha intentat recuperar aquella institució que era i és penyora de llibertat. En qualsevol període que analitzem d'aquests tres segles que han transcorregut des d'aleshores, trobarem sempre expressat clarament aquest desig de recuperació de la Generalitat, sigui en «Memorials de greuges», com el del 1760, sigui en Assemblees, Congressos i campanyes populars. La reivindicació ha estat constant, a vegades hem estat a prop d'aconseguir-la i fins i tot, en un d'aquests intents, concretament el 1931, hem restablert la tradicional institució de poder polític.

Però la nostra trajectòria col·lectiva dels últims tres segles també es caracteritza pel fet que, periòdicament, els esforços i les il·lusions del poble de Catalunya per recuperar la democràcia, és a dir, la institució que la fa possible, la Generalitat, no han pogut evitar que factors externs a la nostra comunitat ens hagin reconduït una vegada i una altra a un sistema polític que ha menyspreat la diversitat

Els inicis de la Generalitat. Les Corts catalanes reunides el 1225 a Tortosa, sota la presidència del rei Jaume I.

congenita que formem els pobles que integrem l'Estat espanyol i que ha continuat obsessivament la

seva tasca uniformitzadora i antidemocràtica.

Així, doncs, ara que Catalunya es troba davant una nova oportunitat històrica per a recuperar el que ha estat i és el nostre objectiu prioritari des del 1714, convé que ningú no oblidés les terribles experiències que hem acumulat aquests darrers tres segles, i això cal que ens faci adonar de la gran responsabilitat que comporta cada pas que fem per tal de no decebre l'esperança que, més viva que mai, tots sentim i que exigeix a tots sacrificar personalismes i interessos partidistes per tal de recuperar i consolidar la tradicional institució política de tots els ciutadans de Catalunya.

En aquest context en què avui ens trobem, també és urgent de superar el desconeixement que de les nostres coses hem acumulat com a resultat de la política de marginació de què hem estat objecte durant els darrers quaranta anys. En aquesta època, l'escola, els mitjans de comunicació, en general, tot l'aparell de l'Estat, no solament ens

han ignorat, sinó que han deformat sistemàticament la nostra història i la realitat. Convé, doncs, ara que les circumstàncies són diferents, de recuperar el temps perdut, rectificar els conceptes falsejats que ens havien repetit incansablement i, en definitiva, seguir la recomanació de Vicens i Vives quan afirmava que l'esforç de conèixer-nos era previ a qualsevol opció política per tal de saber d'on venim, quins han estat els èxits i fracassos que s'han produït en la nostra història per evitar els errors i avançar ràpidament vers la normalització del nostre poble.

Naturalment, en aquesta documentació bàsica figura en lloc destacat conèixer els orígens i les etapes que ha experimentat la Generalitat de Catalunya des d'aquelles primeres Corts celebrades a començament del segle XIII fins als nostres dies, en què està representada pel president Tarradellas.

La formació de la Generalitat

L'etapa de plena sobirania de Catalunya arrenca del segle XI i arriba fins a mitjan segle XV. Durant aquests segles esdevenim un poble amb unes estructures polítiques pròpies, amb empreses mercantils i militars que creen els límits de la nacionalitat, l'idioma s'enrobusteix i, en general, la nostra cultura esdevé de les més dinàmiques d'Europa.

En aquest marc, quan a començament del segle XIII s'inicia la sèrie dels grans reis catalans amb Jaume I (1213-1276), s'accelera també el procés de formació de les Corts, que comencen a ser convocades amb certa freqüència pel rei com a instrument per a recaptar recursos econòmics, que aniran evolucionant molt ràpidament cap a un organisme al qual, a canvi de les contribucions que fan el braç eclesiàstic, el militar i el reial, Jaume I i els seus successors hauran de reconèixer privilegis i llibertats, tot limitant el seu poder absolut.

Així, doncs, les Corts convocades a Montsó el 1217, a Tortosa el 1225, a Barcelona el 1228, són prova de com el poder reial les necessitava per a atendre les seves necessitats i projectes. Però no és fins el regnat d'Alfons II el Franc (1285-1291), i molt concretament en les Corts de Montsó del 1289, quan les lleis aconseguen imposar-se sobre la voluntat reial en reconèixer que cap disposició dels monarques «que contenga cosa contra privilegi general o especial, ne contra costums generals o especials d'algun lloc, no sia rebuda». A part d'aquest avenç, en aquelles Corts sorgeix el primer organisme delegat per a reunir els auxilis econòmics que s'havia aprovat de proporcionar al rei, aquestes comissions que s'anaren convertint en permanents són l'origen de la Generalitat de Catalunya.

Durant el regnat de Pere III el Cerimoniós (1336-1387), les contínues guerres que caracteritzen aquest període feren que les comissions creades en unes Corts encara estaven executant la seva funció,

quan se'n creaven de noves per atendre urgents necessitats, i aquest fet contribuï a donar-los un caràcter. Per últim, a les Corts de Cervera del 1359, es formà un organisme integrat per una comissió de dotze diputats i dotze consellers oïdors de comptes, les atribucions de la qual encara eren solament de recaptar i administrar els recursos, però ràpidament s'afermà la seva personalitat, se'n regulà la convocatòria i a poc a poc s'ampliaren les funcions d'aquesta delegació permanent de les Corts fins a encarregar-se d'assumptes pertocants a la defensa.

El 31 de maig del 1410 moria el rei Martí l'Humà sense descendència. En aquelles circumstàncies, la Generalitat prengué sota la seva responsabilitat aquella greu situació i des d'aleshores esdevindrà la institució que defensa les lleis i interessos de Catalunya contra les apetències de la dinastia castellana que, a través de la sentència de Casp del 28 de juny del 1412, s'introdueix a Catalunya. S'obre així una llarga etapa que acaba el 1714, quan la Generalitat és destruïda per Felip V.

Durant aquests segles, Catalunya conservà els seus propis organismes de govern, tot i que la Generalitat haurà de lluitar incansablement per aturar els propòsits uniformistes, que com a objectiu principal tenen de multiplicar els impostos reials.

De moment, el juny del 1413 Ferran d'Antequera reconeix que la Generalitat té atribucions en el camp de les finances, la justícia i la política, car és la seva funció defensar «les Constitucions, Usatges, Capítols de la Cort i lleis generals del Principat de Catalunya». Des d'aleshores, la Generalitat esdevé la institució genuïna del nostre poble i la seva intervenció es retroba en les més diverses qüestions: la problemàtica dels remences i els nomenaments de consols a la Mediterrània, sempre representant, segons afirmen els documents d'aquesta època, «l'ànima del Principat de Catalunya».

Continua a la pàgina 5

La pèrdua de la Generalitat. Un aspecte de la defensa de Barcelona el 1714.

SUMARI

	Pàg.
Història de la Generalitat de Catalunya	3
Els presidents de Catalunya	6
Enric Prat de la Riba	6
Josep Puig i Cadafalch	7
Alfons Sala i Argemí	7
Francesc Macià	9
Lluís Companys	11
Testimonis vius del president Companys	12
El bienni negre	12
Josep Irla i Bosch	15
Josep Tarradellas	15
El rostre humà d'un president	16
La darrera conversa a Saint Martin-le-Beau	19
Com s'organitzà la Diada	29
Arxiu gràfic de la Diada	30

Confiança en el president

La benvinguda al president de la Generalitat, honorable Josep Tarradellas i Joan, la traduïm en un acte de confiança.

Confiança per la seva actitud indubtable de creure quan ningú no creia, de veure més a prop la recuperació de les institucions que el que podia fer suposar la negra nit de quasi quaranta anys d'opressió de les llibertats i de Catalunya.

Confiança pel seu sentit de l'Estat i per la seva capacitat d'ordre. Confiança per la seva experiència de govern que si, no existís, faria que els catalans que l'haurien d'assumir, ho haguessin de fer de nou, orfes de connexió amb el passat.

Confiança per les seves paraules. Sap que comencem amb poc. Sap que si els homes responen i hi ha unitat, aquest poc pot esdevenir un molt. Sap que hi haurà moltes dificultats i creu que governar és, precisament, afrontar les dificultats. Li agrada el treball, la dedicació absoluta, la feina difícil. Sap que del treball d'aquests primers temps, de la capacitat que demostrem en assumir les funcions de govern que les respectives comissions de servei ens facilitin, en depèn el contingut del futur Estatut.

Confiança perquè coneixem el seu desig pregon, tantes vegades manifestat, de deixar l'autonomia de Catalunya reconeguda per la constitució, de permetre l'elecció del Parlament de Catalunya i de cedir el seu lloc al successor que aquesta nomeni.

Posar en marxa el país i possibilitar la continuïtat, després d'aguantar la flama a l'exili, és l'alta missió històrica que li correspon.

Per tal de situar el retorn del president, hem volgut dotar aquest número d'una història de la Generalitat que li doni perspectiva. També hem volgut donar una biografia dels qui presidiren, en aquest segle, la nostra vida col·lectiva, bé al davant de la Mancomunitat, bé a la presidència de la Generalitat. Més ampliada —amb testimonis dels qui el van conèixer— la de Companys. I exhaustiva, quasi, en una entrevista de deu hores amb l'equip de l'AVUI, i com correspon a l'oportunitat, la del president Tarradellas.

Tampoc no podiem deixar els nostres lectors sense material d'arxiu en color de la Diada de l'11 de Setembre.

Octubre del 1977: al bell mig de la tardor esperançada, un vell país reneix.